

SLOVENSKI NAROD.

Izaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike.
 Inzerati: do 9 peti vrst 4 D, od 10—15 peti vrst 4 D 50 p, večji inzerati
 peti vrst 2 D; notice, poslano, izjava, reklama, prekladi peti vrst 3 D;
 poroke, zaroke velikost 15 vrst 30 D; ženitne ponudbe beseda 75 p.
 Popust le pri naročitih od 14 objav naprej. — Inzeratni davek posebej.
 Vprašanjem glede inzeratov naj se priloži znamka za odgovor.

Upravištvu „Slov. Naroda“ in „Narodna tiskarna“ Knaflcova
 ulica št. 5, pritično. — Telefon št. 304.

Vredniti „Slov. Naroda“ Knaflcova ulica št. 5, L. nadstropje
 Telefon št. 304.

Dopolni sprejema se podpisane in dodatne frankovane.
 Receptiv se ne vrača.

Posamezne številke:
 v Jugoslaviji navadne dni 75 par, nedelje 1 D
 v inozemstvu navadne dni 1 D, nedelje 1-25 D
 Poština plačana v gotovini.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani in po pošti:

V Jugoslaviji:		V inozemstvu:	
celoletno naprej plačan	D 120—	celoletno	D 216—
polletno	60—	polletno	108—
3 mesečno	30—	3 mesečno	54—
1	10—	1	18—

Pri morebitnem povzemanju se ima daljša naročnina doplačati.
 Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno 100 p naknadno.
 Na samo pismena naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Stevan Cirković:

Dohod Bolgarske na Egejsko morje.

V srbskem delu našega naroda je v rabi pregovor: »Ko grabi večje, izgubi iz vreče« in nesporno je, da je veliko število dogodkov od najmanjših do največjih potrdilo točnost tega narodnega reka.

Po turški in medzavezniški vojni (1912. in 1913.) je Bolgarska poleg svojega Črnega morja dobila takorekoč vso Trakijo z velikim delom Egejskega morja, odnosno Trakijskega primorja, dočim je Srbija zopet vsled spletkarske politike bivše Avstro-Ogrske ostala tudi takrat brez svojega izhoda na Jadransko morje. Od Dedeagača pa do Kavale se je raztezalo bolgarsko Primorje.

Toda službene bolgarsko-ferdinandsko-nacionalno-šovinistiške aspiracije s tem še niso bile zadovoljne. Ferdinand in takratnih bolgarskih vladnih krogov še niso zapustili misli in fantazije: Prvega — o znamenitem pohodu na Carigrad, a druge — o Veliki Bolgarski »na tri morja« — o Pruski na Balkanu, ki bi v bistvu razen južnega dela obsegala skoro vse ozemlje Balkanskega polotoka — od Donave do Egejskega morja in od Črnega do Jadranskega morja.

Radi uresničenja te usodepolne šovinistično-megalomanske misli sta Ferdinand in njegova klika prodala Bolgarsko Nemcem in jo v družbi s Turki zapletla v vojno proti Slovanstvu v obče in svojim jugoslovenskim bratom Srbom in njihovemu ujedinjenju s Hrvati in Slovenci posebe. Da, proti ujedinjenju Srbov, Hrvatov in Slovencev, a z namenom ustvariti bolgarsko hegemonijo na Balkanu, ker je prav takrat (novembra leta 1915.) takratna srbska vlada, ki so jo tvorile vse parlamentarne stranke, dala v narodni skupščini v Nišu — v času torej, ko so Avstrijci in Nemci že zavzeli skoro vso Srbijo s predstolnico — znano deklaracijo: »da

smatra vlada kraljevine Srbije, prepričana o odločni volji vsega srbskega naroda, da vztraja v sveti borbi za obrambo svojega ognjišča in svoje svobode, kot svojo najglavnejšo in v teh usodepolnih trenutkih kot edino nalogo, da zagotovi uspešen zavretek te velike borbe, ki je v hipu, ko je bila zapečatena, postala obenem boj za osvoboditev in ujedinjenje vseh naših neosvobojenih bratov Srbov, Hrvatov in Slovencev.«

Strah pred tem ujedinjenjem in ambiciozna težnja po nadvladi imperialističnega značaja, to je bilo geslo, s katerim je Bolgarska Ferdinand Koberškega vstopila v svetovno vojno. To sedaj izrečno priznavajo z resnično odkritostjo skoro vsi bolgarski politiki, javni delavci, publicisti, časopisje, vsi razven morda slovenskih klerikalcev in njihovih listov ljubljanskega »Slovenca« in mariborske »Straže«.

O kakem jugoslovenstvu, kakih pravicah narodov in narodnosti, o kaki avtonomiji Trakije in Makedonije takrat ni bilo govora. Po vsej Makedoniji in Vzhodni Srbiji, kakor tudi v velikem delu zapadne Srbije se je z barbarizmi divjaštvom uničevalo vse ono, kar je bilo srbsko. Menda si ni moglo zamisliti večje tragedije, kakor to vzajemno uničevanje in klanje vseh bratovskih jugoslovenskih narodov. Pročlost pokriva sedaj te strašne in tragične dogodke.

* Bolgarski minister notranjih del dr. Ralko Daskalov je v svojem odgovoru na interpelacijo komunističnih poslancev o Vranju rekel v seli narodnega sobranja dne 12. aprila t. l. med drugim tole: »Politične stranke, ki so imele v rokah usodo naše domovine, so se najbolj udajale imperialističnemu monarizmu; one niso delovale na to, da se doseže ono, kar je bilo narodu pri srcu, marveč so storile vse, da stopajo po poti monarizma, ako hočete imperializma, po poti razdorov in voja na Balkanu.«

o katerih bi bilo dobro, da bi jih nihče več ne razkrival. Dal Bog, da bi se taki dogodki nikdar, nikdar več ne ponavljali. Vsem treznim jugoslovenskim državljanom in politikom, zavedajočim se novih časov in razmer, bi naj bilo geslo: Bilo in se več ne vrnilo!

V težnji torej, da svoje meje razširi tudi do obale tretjega morja, je izgubila Bolgarska Trakijo in svoje lastno Egejsko morje, ostalo pa ji je samo Črno morje.

Trakija s svojim morjem predstavlja v etnografsko narodnostnem oziru naravnost nekaj konglomerat raznovrstnih narodnosti. Tu imate: Slovence (Bolgare), Turke, Armence, Žide in Orke in v tem smislu je heterogena v pravem smislu te besede. Nesporno pa je, da tam živi največ južnih Slovanov, Bolgarov, a najmanj Orkov, ki so razkropljeni sem ter tja kot trgovci, trgovski posredovalci in trgovski verziški po trakijem Primorju. Že ob svojem prihodu na Balkan in kasneje so Bolgari najprej v organiziranih vojni pohodih, prehajali preko Rodopa in prodirali do obal Egejskega in Marmarskega morja. Nato so se polagoma, zamenjajoč svojo vojaško pokretljivost s poljedelskim poklicem in stalnim bivališčem, nastanili v velikem številu med rekama Marico in Mesto ter Egejskim morjem, baveč se s poljedelstvom. Naseljevanje slovenskega življa v Trakiji je bilo tekom časa vedno živahnije in danes je v Trakiji prebivalstvo po večini slovensko, o čemer smo se osebno prepričali o priliki svojega bivanja v Trakiji in v Trakijem Primorju.

Prodiranje Turkov na balkanski polotok, ki se je vršilo baš preko Trakije, in turško stoletno gospodstvo je zapustilo, to se razume samo po sebi, svoje globoke sledove. V Trakiji je torej za Slovani največ Turkov, a poleg njih tudi neznatno število Armencev, Židov, Cincarjev in kakor smo že naznačili, malo Orkov, razkropljenih ob trakijem obali. V gospodarskem oziru se nahaja Trakija s svojimi še ne izgrajenimi

pristanišči približno v istem položaju kakor Solun, Reka, Trst. Vzhodni srednji del Balkanskega polotoka — južna Bolgarska in rodopske pokrajine, torej vsa Bolgarska in vzhodni del naše države, — vse to je dejansko in prirodno zaledje tega Primorja, prav tako, kakor je srednji del Balkanskega polotoka — južna Srbija in Makedonija — prirodno zaledje Soluna, a Sloveja in Hrvatska zaledje Trsta in Reke. Dolina

reke Marice z Dedeagačem je za Bolgarsko na primer v zemljepisno-gospodarskem oziru isto, kakor za našo kraljevino dolina Vardarja s Solunom. In kakor je z ozirom na politične meje nastalo mrtvilo, ki grozi upropasti Reko, Solun in Trst, prav tako je tudi s Trakijo in s trakijem Primorjem, ki so ga sedaj, kakor bomo videli, zavzeli Orki v nasprotju z vsemi mednarodnimi določbami.

Kje ste, čuvarji države?

Delo pokojnega klerikalno-boljševiškega Gosarjevega organa opravlja sedaj mariborska »Straža«, katere urednik je bil svoje dni dr. Korošec. Dočim je vse poštene Slovence brez razlike političnega mišljenja dejstvo, da se je vršil v Ljubljani prvi v zgodovini kronski svet, obradovalo in navdalo z iskrenim zadovoljstvom in zadoščenjem, je »Straža«, komentirajoč ta dogodek, napisala pod značilnim zaglavjem »Krvavo obzorje« članek, ki po svoji infamnosti, peklenski zlobi in očitni protidržavni tendenci z uspehom lahko tekmuje s svoječasnimi fanatičnimi protisrbskimi izbruhi v »Slovenca« v urlovanja Štefeta nesrečnega spomina.

V tem članku piše doslovno: »Ob tej splošni suhi in ob jasnem brezoblačnem nebu, slabi žetvi, pomanjkanju hrane, vedno slabši valuti, neznosni druginji in ob splošni demoralizaciji upravnih krogov — se zbirajo in kopičijo črni oblaki bojne vihrine... Plačano protiljudsko časopisje odpira prvi ogenj in podžiga zverinske instinkte za novo prelivanje dragocene človeške krvi. Gordiljev voz med po nadvladi hlepečimi krogi in odporom ljudstva naj preseka Aleksandrovo meč!«

Bolgarsko časopisje, zlasti Pašičeva »Tribuna« in »Balkane« hujskajo na vojno z Bolgari? Zakaj? Zato, ker v Makedoniji vre, Črnogora je v ognju, Hrvatska je nezlomljiva, Bosna je na razpotju, za Slovenijo pa je vlada naro-

čila 2000 žilavk baje za — policijo (izgovarjal fašiste)...

To so perspektive za bližnjo bodočnost.

V Ljubljani se vršijo pod sokolsko firmo vojaške vežbe, da se ljudstvo navduši za puške in topove. Znano je vsemu svetu, da je Bolgarija razorožena, brez vojske in brez orožja, katero so pobrali zavezniki. Bolgarija je za svoje grehe, ki pa se v ničemer ne razlikujejo od grehov kogarkoli, težko kaznovana.

Proti njej obrnjena ost pa je predvsem naperjena proti tzv. »notranjim sovražnikom države«. Splošna mobilizacija naj upraviči v prvih dneh odprave vseh ustavno zajamčenih državljan-skih pravic. Temu naj sledi odstavek vseh »nepouzdanih« (nezanesljivih) uradnikov (Slovencev in Hrvatov). Vojaško poveljstvo prevzame vse civilno-politične agende v svoje roke. Nato pridejo vojne kontribucije. In Slovenci? In Hrvati? Ti postanejo pytem macedonska raja pod policijskim režimom Pašičeve Velike Srbije. Take vese nam vzbuja kronski svet v Ljubljani ob priliki vojaških vežb pod blaznjo sokolsko firmo.

Konstatirjemo, da se na Kronskem svetu, kakor ve ves svet, ni razpravljalo o nobenih vojnih pripravah, da je torej gladko zlagana vest, o splošni mobilizaciji, kakor so tudi v internatni zlobnosti od kraja do konca zlagane vse vesti o odpravi ustavnih državljan-skih pravic, o odstavitvi slovenskih in hrvatskih uradnikov, o vojaški diktaturi in o vojnih kontribucijah.

Vse zlagano in izmišljeno od orve do zadnje črke! A s kakšnim

Božidar Borko:

Hrvatsko Zagorje.

Zanimiva pokrajina. Kopnena Dalmacija. Obe pokrajini imata mnogo skupnih potez. Glavna poteza je: tradicija. V Dalmaciji tradicija rimske dobe in srednjega veka, v Zagorju tradicija fevdalizma in aristokracije. V Dalmaciji klasicizem, v Zagorju romantika. V Dalmaciji erotika, v Zagorju humor. V Dalmaciji svobodoljublje, v Zagorju prosvetljeni absolutizem. V Dalmaciji je nastal literarni preporod, v Zagorju politični. Dubrovniški humanizem in zagrebški ilirizem. Obe pokrajini sta imeli največji vpliva na hrvatsko kulturo. Ena ji je dala romansko živahnost, druga pa je priličila aristokracijsko.

Hrvatsko Zagorje leži med Savo in Dravo ob bivše štajerske meje približno do Zagreba. Tu se izliva alpski svet v široke podonavske ravnice. Mentalitet prebivalstva se znatno razločuje od mentaliteta Podravine in Srema. Zagorec je disponiran za pesimizem. Zemlja mu rodi slabo in pogosto uniči sadove, še predno dozore. Vlastelin ima najlepšo zemljo in lepe gradove, kmetovo polje pa je hribovit in izčrpano. Vasi so uboge in trudne. Po slavnatih strelah brskajo vetri in dim se plazi s črnega ognjišča skozi večna vrata, kjer izginja med slivami in visokimi topoli. Soba je preprosta in zanemarljiva. Hrana skromna. Zena mu rodi, kakor da bi njegova zemlja segala do tretjega vrha. Ta zarod raste v revščini, gre zgodaj v mesta in tovarne, se pohabi in ostari, predno mu je čas. Kolonizirati se ne da. Nič ne more nadomestiti zagorskih hol-

mov, ki so najlepši takrat, ko jih umiva večerna zarja.

Pesimističen življenjski nazor, ki se je ohranil atavistično v zagorski duši in ki ga Zagorec ne more prikriti niti s precejšnjo dozo humorja, vodi »možek« k lastnostim, ki čisto niso simpatične. Njegova vera ni globoka, a vsakdar praktična. Bog mu je potreben zaradi polja, vinogradov, živine, porodne in bolezn. Poleg Boga časti celo vrsto dobrih svetnikov, ki mu pomagajo pri trdem življenju. Hudič mu je najpogostejši na ustih, saj je sejalec vsega hudega. Kriv je, da je zemlja trda in skopca, da mu živina poginja na izsušenih pašnikih, da mu v hiši razsaja vročinska bolezen, da ga goljufa Žid in bilježnik suva z nogo skozi vrata. Velika je hudičeva moč, ker je zlo princip življenja. Ko prejme denar — hudičovo seme — se napije bolj od obupa, kakor pa od veselja. Zaradi zemlje in denarja sovraži gospodo. Mesto mu je zoporno, ker je tam vsaka soba podobna zagorski cerkvi. Sedaj je zaradi mesta nekaj bolj ševik, prijatelj negacije, »sovražnik države«. Tu se je zagorski »možek« srečal z ruskim mušikom. V Zagorju je silno popularna beseda politika, v resnici pa je Zagorec nepolitičen, ker je individualist in nima smisla za organizacijo.

Zagorec ne čuti lepote svoje zemlje; njegov estetičen smisel je dokaj ubog. To nam kaže zagorska narodna noša, preprosta ornamentika in ne ravno bogata melodija narodne pesni. O tem priča zunanost in notranost zagorske hiše. Ne »tera kera« kakor Slavonec; skopuha, cigani, prosjači — razslu-puje pa, če mu žalost prikipi do grla. Njegovo seksualno življenje je grobo; ni kavalir in don Juan, kakor slavonski

»bečar«. Nezakonske dece je mnogo. Ko v zagorska brda dišne jesen, ko rumeni široko listje po vinogradih, se oglasi stara pesem, polna jesenske veselosti:

Još nijedan Zagorec
 nije prodal vina,
 veselo ga popila
 doma je družina...

Čas trgatev spominja po svoj poziti na Slovenske gorice. Prikeljo. Zagorec je ponosen na trto. Trta mu je mišter, ki daje naplimentejši sad, kar ga morejo roditi njegova brda. Zato je zaljubljen vanjo kakor brat onstran Sotle.

Nekje blizu Zlatara je doma čudotvorna Majka božja bistrička. Starodavna romarska cerkev, bogata in ponosna. Pravijo ji: Kraljica Zagorja. V nji je vtešeno hrepenenje Zagorca-maternalista. »Ozdrava je Majka božja.« govore zagorski kmetje in obdajajo Mater svoje žalosti s sijajem in razkošjem. Kateri Zagorec se ni bil pri Majki bistrički? Kdo še ni slišal njenih zvonov? Romanje je starodavni običaj in noben Zagorec se ne mara zameriti svojim prednikom. Ob romarskih dneh je Bistrica polna kakor daljna božja pot Matere čenstohovske. Procesije prihajajo iz Stajerske, Medimurja, od Save in Podravine. Pestre narodne noše prebarvajo bistrički trg in dajejo živopisane slike, kakor da jih je naslikal Joža Uprka.

Zagorski pejsaš in zagorsko narodno življenje je zapustilo globoke sledove v hrvatski literaturi. Kljub navidezni enoličnosti je vendar zagorski milje zelo diferenciran in je mogel dati vsaki literarni struji novih motivov. Iz

Zagorja sta zaimala Avgust Senoa in Josip Evgen Tomič. Duhoviti realist Anton Kovačič je podal v svojem romanu »U registraturi« celo galerijo zagorskih tipov, ki so izdelani z mojstrsko roko, vredno imena Zola. Največji pisatelj Zagorja je Ksaver Šandor Gjalski. Opisal je umiranje zagorske romantike, umiranje aristokracije. Sam je preživel dobo, ko so drug za drugim odhajali v grob zagorski plemenitaši, duhovni bratje Vojnovičevih dubrovačkih »gasparov«. V starih »kurijah« je propadala kultura, ki ni imela sposobnosti, da bi se prilagodila »duhu časa«. Brisale so se tradicije XVI., XVII. in XVIII. stoletja. Izginjale so sence idiličnih časov; izginjalo je vse, kar je bilo lepega in duhovitega v patrijarhalnih dobah, ko niso poznali železnice, industrije, »modernih idej«. Humanizem, rokoko, barok, romantika... vse to je našlo na zagorskih brdih svoje posnemale. Tu so živeli, ljubili in trpeli zagorski don Juan, markize Pompadour en minlature, galantni abeji in duhoviti vitezi. In ves ta sijaj stare, preživele kulture je polagoma ugašal v zagorskih kurijah, kakor ugaša večerna zarja ob spomladanskih večerih. Ni se mu hotelo uginiti, a vendar mu je končno zmanjkalo svetlobe. Se danes stoji mnoge kurije, ali pa polagoma razpadajo na vetrovni brdih. Gjalski je vedel najti tragičnost tega ugašanja zadnje aristokratske generacije in jo navezati na krepko življenjsko silo mladega rodu, prepojenega z ideali demokracije in realističnih pogledov na svet. Z impresionistično metodo je posvetil v zagorsko dušo in v zagorski pejsaš umetnik stila in učitelja mlade generacije A. G. Matoš. Od najmlajših analizira zagorsko dušo Miro-

slav Klež. Tako je Zagorje vtisnilo hrvatski duši ono, česar slovenska duša nima: tradicionalnost.

V poeziji je zastopnik Zagorja Dragutin Domjanič. Potomec zagorskih plemenitašev, aristokrat po pesniškem občutju. Leta 1917. je izdal knjigo kajkavskih pesmi: »Kipci in popevke«. — Divna je ta knjiga. Domjanič pravi:

Vi ne zamerite, da reč mi ni tak fina.
 Da ja Vam pišem tak, kak doma se spo-nina.

Tak mislim ja navek, ja nisem rad v paradi.
 Imam, taj jezik naš, Vi imate tak rad.

V »Kipcih in popevkah« je podana v mehkih kajkavskih verzih, ki zvone z isto lirčno melodioznostjo kakor najbolj sorodno slovensko narečje, vsa intimnost polsaja, zavita v dražestni zagorski kolorit. Zdi se ti, da čitaš našega Ketteja:

Spi jašina.
 Tenko tkanje tke.
 I med breze
 Riše steze
 Po njih senja pč.

Ali ona:

Kmiči se, kmiči.
 Tihi su tiči.
 Drema vre gaj i muči
 Noči su krila
 Zemlju prekrila
 Vse si počiva i spi

Redkokje je razsuto toliko živopisnih, a skladnih barv, toliko toplih tonov in mehkih besed, kakor v Domjaničevih zagorskih pesmih. Z njim je Zagorje dobilo kakor Provenca svojega Mistrala.